

388. Senioren natuurwandeling Natuurgroep Gestel op 8 mei 2024.

Inleiding

Zo'n 65 deelnemers verzamelden zich bij het zwembad *Zegenwerp* om deel te nemen aan de Senioren natuurwandeling georganiseerd door Natuurgroep Gestel in Sint-Michielsgestel. Landgoed Zegenwerp zouden we gaan bezoeken. Het weer? Goed tot meer dan goed. De deelnemers gingen onder leiding van drie gidsen op weg. Verslaglegger liep mee met de groep onder leiding van gids Nori Verhagen. Zij begeleidde ons op de wandeling en besprak in het kort alle onderwerpen waar wij tijdens de rondgang langs kwamen. Maar eerst iets over 'Zegenwerp'.

Landgoed Zegenwerp, de naam en wat historie

Landgoed Zegenwerp, in vroeger tijden: Zegenworp, Segenwerp, Segenworp en Segheworp, werd al genoemd in het jaar 1306. Het landgoed is 70 hectare in omvang. Het was een leen van Oud-Herlaer. Zo hadden de Heren van Zegenwerp het visrecht op een deel van De Dommel.

Het Landgoed Zegenwerp met toebehoren werd al in 1385 overgedragen aan de Heer van Herlaer. Daarbij was een zekere Willem van der Aa, Heer van Nieuw-Herlaer, aanwezig. Lees verderop meer.

De leenheer en de leenman

Een leen, een te leen of een beleen: De leenheer gaf een deel van zijn bezittingen 'in leen' aan een van zijn adellijke leenmannen; veelal ridders. Die konden dan en passant het eigendom van de leenheer beschermen. Als wederdienst. Want? Het draaide allemaal om dienst en wederdienst tussen leenheer en leenman; het feodalisme; in deze tijd; ik doe wat voor jou en jij doet wat voor mij. De adel had in die tijd de feitelijke alleenheerschappij over een bepaald gebied. Dit systeem werd hier door boze burgers afgeschaft ten tijde van de Franse revolutie in 1789. Terecht!

De naam Zegenwerp

Met het woord 'Zegen' of 'Segen' in de naam Zegenwerp of Segenwerp werd en wordt bedoeld: vissen met een bepaald type visnet; 'de zeeg' of 'de zegen'. Er zijn meerdere vormen zegenvisnetten. Zegenwerp wordt dan: 'vissen met de zeeg of zegen'. Zo van: "Vandaag vissen we met de zegen", zei de baas

tegen zijn ondergeschikten. Want? een zeeg of zegen moet met de hand, door meerdere mensen tegelijk, op een bepaalde manier, in het water worden geworpen of uitgeworpen, met, wat de vangst betreft, hoop op 'de zegen van boven'.

Vissen met de zeeg noemt men ook wel 'verticaal vissen'; met drijvers (kurken) aan de bovenkant en gewichten aan de onderkant van het net. De zeeg hangt dan verticaal in het water. Er zijn meerdere methodes van vissen met de zeeg. Afhankelijk waar en waarop er wordt gevestigd.

De naam 'Zegenwerp'? Eens heeft iemand of iets de naam Segheworp gegeven, maar wanneer en wie? Wie het weet mag het mij vertellen. Sinds 1973 is de Stichting Het Brabants Landschap eigenaar van landgoed Zegenwerp

Enige historie

In 1443 werd Jan van der Aa, zoon van de eerder genoemde Willem, beleend met *'t goet te Zegheworp*. Leest verslaglegger ergens. Over een kasteel werd toen niet gesproken. Er was nog geen kasteel. Maar?

Deze Jan van der Aa, Heer van Zegenwerp, liet in de tweede helft van de 15^e eeuw zijn schoonzoon Herman Coenen, ('de ene hand wast de andere'), op het landgoed een kasteel bouwen op de plek waar nu het landhuis staat.

Kasteel Zegenwerp. Nieuw gebouwd in tweede helft 15e eeuw door Jan van der Aa.

Kort na 1779 kocht mr. Hendrick de Roo, (*12-01-1743 te Dordrecht † 11-12-1817 in Boxtel), burgemeester en Heer van Wulverhorst (Utrecht), het landgoed Zegenwerp aan; inclusief het kasteel.

Hij brak het vervallen kasteel gedeeltelijk af en verbouwde het tot 'een eenvoudig landhuis' met een fronton (de bekroning van

een voorgevel in driehoek vorm) en ramen in Empire stijl (Franse bouwstijl 1800-1815). Zo lees ik letterlijk. Bij het huis werden een plantsoen en twee tuinen aangelegd.

Wel in Engelse stijl, omringd door meerdere monumentale bomen zoals de mammoetboom uit 1851. Op dit moment bewoont een familie Alting von Geusau landhuis Zegenwerp. Lees ik ergens. Geen onbekende naam in dit verband.

Huize Zegenwerp nu! Van wat overbleef van het hiervoor genoemde kasteel.

Landgoed Zegenwerp opengesteld; mits? (Foto P.B.)

Landgoed Zegenwerp is aangelegd op de plaats van een oude Frankische nederzetting (plaats waar de Franken zich vestigden ± 750 na Chr.) op de overgang van een dekzandrug* naar het Dommeldal. Bij de aanleg in Engelse landschapsstijl zijn de natuurlijke hoogteverschillen geaccentueerd; goed laten uitkomen.

Een *dekzandrug is ontstaan in de laatste ijstijd; meer dan tienduizend jaar geleden. Het is over ons land uitgewaaid (op gestoven) fijn zand dat zandruggen vormt zoals de heuveltjes op Zegenwerp. Wij liepen er overheen. Een dekzandrug zou je

mogen kunnen vergelijken met opgestoven sneeuwduinen na sneeuwjachten. Maar dan in het groot van zand.

Door de overgang van een hoog, droog en voedselarm gebied naar een laag, nat en voedselrijk gebied, kent het gebied een grote diversiteit aan dieren en vooral aan planten. Wat dat betreft is er genoeg te vinden!

Er is nóg meer te vinden en lezen. Ga daarvoor naar meerdere pagina's in het boekje *Groen Sint-Michielsgestel van Aa tot Dommel* en naar pagina 55 e.v. van het boekje *Brugman vertelt*. Beide jubileumboekjes uit 2018 en 2023 zijn als cadeau uitgegeven door het bestuur van onze Natuurgroep Gestel.

Er is nog veel meer: Wilt u álles weten over Zegenwerp? Echt alles? Er is recentelijk een boek verschenen over Zegenwerp. Titel: *De bokaaldrinkers van Zegenwerp* door Maarten W. van Boven. Het boek telt 240 pagina's en kost €32,50 Een waardevol boek; veel geschiedenis, minder natuur.

Wat zag onze groep onderweg?

Incarnaatklaver, een al bloeiend kruidenrijke bloemenwei, een ingezaaid korenveld, robertskruid, peterselievlier, Portugese alg, judaspenning, rododendrons, een beukenbos, een uitgestoven boom, ossentong, Japanse duizendknoop, de wierookceder, azalea knopvreter, bloeiende brem, de vistrap, de plant paardenstaart, Look-zonder-look, vogelkers alias bospest en wat dies meer zij! Alle onderdelen werden besproken. Enkele ervan werkt verslaglegger verder uit. Als eerste:

Inkarnaat klaver: (*Trifolium incarnatum*)

Wij zagen hem volop in de bloemenwei:

- *Trifolium*: drie blaadjes bijeen. *incarnatum*: vleeskleurig.
- Wordt ook wel Franse klaver genoemd; komt van oorsprong uit het Middellandse Zee gebied.
- Belangrijke en interessante plant. Lees maar verder.
- Klaversoort met rode pluimachtige bloemen; vleeskleurig; rood;
- Er zijn minstens 16 soorten klaversoorten *Trifoliums*; ook veel cultivars.
- Werd vroeger veel gekweekt als paardenvoer; gemaaid, gedroogd op ruiters en opgeslagen als stro. Stro? Omdat gedroogde klaver stroachtig aandoet. Niet hooi-achtig!
- We hebben het over ren- rij- trek- en hobby paarden. De Zeeuwse werkpaarden hebben hun arbeid erop zitten. Maar ze zijn er nog wel. Veelal als hobby.

- Deze klaver, overigens ook Luzerne (klaver), bevat natuurlijke antibiotica, ondersteunt de luchtwegen, hart en bloedvaten van de paarden. Is goed voor de weerstand en bevat meerdere vitamines.
- Lang geleden zaaide een landbouwboerbuurman ieder jaar een flink perceel klaver in voor zijn werkpaarden. Werd gedroogd voor de winter. Hij had 9 Zeeuwse 'knollen'. Daarom!
- Tegenwoordig ook ingezaaid als groenbemester. Vangt via wortelknolletjes veel stikstof uit de lucht, brengt het in de bodem en bemest daarmee andere planten. Denk aan een paardenwei waar meer soorten kruiden groeien.
- Groeit op arme grond en kan goed tegen droogte.
- 'Voor bodemverbetering zaaien in het najaar; voor bloemen in het voorjaar', sprak de bloemenkweker.
- Wordt 20 tot 50 cm hoog.
- Bloeit van mei t/m september.
- Aantrekkelijk voor bijen, hommels en vlinders.
- Vraag aan kinderen: Op veel klaverblaadjes kun je drie letters V zien. Weet iemand van jullie wat dat betekent? Antwoord: 'Voer Voor Vee'.

Ingezaaid kruidenrijke bloemenwei en ingezaaid korenveld

Zo kwamen wij uit bij een door het Brabants Landschap ingezaaid perceel kruiden en wilde planten. Zeg maar een bloemenwei. Meerdere planten bloeiden al. Veel van onderstaande wilde planten waren in dit perceel te vinden; andere in de directe omgeving. Voor het inzaaien of in stand houden van een kruidenrijk gebied moet je verstand hebben. Gaat het om bodemverbetering, gaat het om de plant of de bloemen, of is het een combinatie. Ecologisch gezien alleen maar voordelen. Veel insecten, maar ook vogels, vlinders, beien en hommels zullen hier op bezoek komen. Geen verschillende soorten planten betekent: insecten verdwijnen. Jaren geleden groeiden planten overal spontaan. Er was nog ruimte. Waar nu huizen en alle bebouwing staan, waar wegen lopen, zullen geen planten groeien. Hierna de planten die je in deze bloemenwei kan tegenkomen

- Gele ganzenbloem: Was vroeger algemeen, rechtopstaand tot kniehoogte, veel kleine bloempjes gegroepeerd.
- Gewone raket: Kom je tegen op stoepen, verlaten terreinen en op akkers.
- Gewone ossentong: Bloemen paarsblauw, sterk behaard, groeit op ruderaal grond (door de mens verwaarloosde terreinen met afval en puin).
- Klaproos: De Grote klaproos komt het meest voor. De Bleke- en de Ruige- klaproos bestaan ook. Groeit op ruderaal omgewoelde gronden. Is daarom een pioniersplant. Het zaad blijft in de grond jaren goed. Klaprozen zijn een symbool van oorlogsherdenkingen.
- Reigersbek: De vruchten lijken sterk op de kop en snavel van een reiger, gelijk de ooievaarsbek.
- Echte kamille: Er zijn meerdere soorten, op goede grond wordt deze kamille 60 centimeter hoog, is geneeskrachtig.
- Boterbloem: Veel soorten, de Kruipende- en de Scherpe boterbloem komen het meest voor.
- Akkerkool: Tot 90 cm hoog, kleine bloemen, groeit langs wegen, dijken, in bossen en tegen of op muren.
- Vogelwikke: Er zijn meerdere wikkesoorten, te vinden langs wegen en dijken, in bossen en tegen muren, vogels eten graag hun zaden.
- Groot springzaad: Groot blad en kleine bloemen, bij aanraking van de rijpe doosvrucht springen de zaden uit de doosvrucht om zich te verspreiden.
- Dalkruid: Witte bloemetjes, waren bijna uitgebloeid, groeit in dichte plakken in oud donker bos en zelden buiten het bos.
- Gewone salomonszegel: Bosplant, bloeit in het vroege voorjaar, tot 60 cm hoog, klokvormige witte bloemen die naar beneden hangen.
- Dagkoekoeksbloem: Er bestaat ook een Echte koekoeksbloem, een Nachtkoekoeksbloem, maar ook een Avond koekoeksbloem. De naam koekoeksbloem? Hij bloeit als de koekoek roept.
- Geel nagelkruid: Knikkend- en Kruipend nagelkruid bestaan ook. Ze hebben gele alleenstaande bloemen.
- Look-zonder-look: Algemeen langs paden en wegen, wrijf tussen duim en wijsvinger en je ruikt uiengeur, sommigen

ruiken knoflookgeur. Witte bloemen, niet giftig, de jonge bladeren zijn als kruid te gebruiken. Verderop meer!

- Robertskruid: Een keer goed bekeken, dan nooit meer vergeten. Het is een ooievaarsbek. De naam ooievaarsbek begint met de 'O' van ooievaarsbek en heeft rond ('O') blad. Reigersbek daarentegen heeft driehoekig (een korte en twee langere zijden ►) blad.
- Zevenblad: Inderdaad, zeven blaadjes. Vaste beschaduwde 'onkruidplant', overwoekerd hardnekkig. 'Onkruid groeit daar waar geen begroeiing is en zonlicht de aarde kan bereiken'.
- **Een ingezaaid korenveld**
- Beide, bloemen- en koren percelen, liggen letterlijk en figuurlijk niet ver van elkaar. Werkelijk prachtig om te zien. Zo zou de helft van ons land eruit moeten zijn. Gaat niet meer gebeuren.
- Akkers inzaaien tot een natuurlijk ecologisch korenveld waarbij geen kunstmest wordt gebruikt gebeurt meer, maar te weinig.

Korenbloem tussen de klaprozen. (Foto P.B.)

De naam Look-zonder-look

Iemand stelde de vraag: Kun je de Nederlandse naam 'Look-zonder-look' verklaren? We gaan ons best doen: 'Look' is een lelieachtige* plant van het geslacht *Allium*, waartoe onder meer knoflook, bieslook en uien behoren. Het is ook: Een specerij met een zeer doordringende geur en smaak.

'Look-zonder-look' ruikt naar look, ui-knoflook achtig, maar is, botanisch gezien, niet verwant aan look; de ui' of knoflook.

* 'Lelieachtigen' hebben lineaire smalle bladeren met parallelle nerven, hebben bollen of wortelstokken onder de grond. Er zijn

meer dan 100 soorten lelieachtigen. Bolletjes en wortelstokjes in de grond, daar gaat het hier om.

Zo is de botanische naam voor knoflook *Allium sativum*, van de ui *Allium sepa*, van bieslook *Allium schoenoprasum*, van daslook *Allium ursinum*, van kraailook *Allium vineale*, van moeslook *Allium oleraceum*. Maar? Van look-zonder-look ***Allaria petiolata***.

De naam look-zonder-look is wel goed gekozen, want de geur is inderdaad look (ui)-achtig, maar de habitus, het uiterlijk van de plant, lijkt in niets op het uiterlijk van een ui of ander *Allium* soort. Ook ónder de grond. Het geslacht zelf, *Allaria*, behoort tot de kruisbloemigen (4 bloemblaadjes in kruisvorm), terwijl *Allium* behoort tot de lelieachtigen. Die hebben bollen, bolletjes of wortelstokjes (ondergrondse groeistengels). Het zijn twee heel verschillende groepen van planten.

Kortom: Look-zonder-look moet je zo lezen: De eerste look van de naam is de uiengeur, maar zonder look; zonder de bolletjes of wortelstokjes. Look-zonder-look? Trek er eens een uit de grond, dan zie je geen looks (bolletjes) maar gewoon plantwortels, het wortelstelsel, het ondergronds gedeelte van deze plant.

Robertskruid, Groot robertskruid

Het robertskruid werd vroeger wel 'stinkende ooievaarsbek' genoemd. Het is inderdaad een plant uit de ooievaarsfamilie. Heel gemakkelijk maak ik er reigersbek van. Maar het zit anders. Verderop daarover meer.

De wetenschappelijke naam van robertskruid is *Geranium robertianum*. Vernoemd naar de Heilige Robertus, bisschop van Salzburg, heel lang geleden, die de geneeskundige eigenschappen tegen ongeveer alle kwalen van de plant ontdekte en bekend zou hebben gemaakt. Robertskruid? Waarom niet gewoon Rode ooievaarsbek?

De fijne verdeelde bladeren hebben de omtrek van een driehoek en dat hoort eigenlijk bij de reigersbek. Maar het blijft een ooievaarsbek. 'Wijkt nogal af van de andere ooievaarsbekken', staat ergens geschreven. Mee eens! Zeker is dat als de stengels van de plant roodbruin zijn, wij te maken hebben met robertskruid. En? Hoe armer de zandbodem, hoe roder de stengels en de stelen van de bladeren.

De bloemen zijn ook opvallend rood. Het blad is een- of tweemaal geveerd, de deelblaadjes daarentegen drie tot vijftallig ingesneden. Bij aanraking van deze plant met b.v. met een potlood zou er een onaangename geur vrijkomen. Nooit van gehoord en geroken. Mij lijkt dat je dan even op de knieën moet.

Dit was dan Groot robertskruid. Dat betekent dan veelal dat er ook een Klein robertskruid bestaat. Klopt! De Kleine lijkt veel op de Grote maar heeft kleinere bloemen. Daar houden wij het dit keer op.

Peterselievlier

Naast de *Gewone vlier* kennen we in Nederland ook de *Peterselie vlier*. Wij kwamen er bij uit. Gids Nori wees ons daarop. Zijn wetenschappelijke naam is *Sambuca nigra* "*Laciniata*". Het blad van de peterselievlier vertoont gelijkenis met peterselie; vandaar de naam!

De struik is een 'mensvolger' staat ergens geschreven. Men praat en schrijft alsof de peterselievlier veelvuldig voorkomt. Sorry hoor, tot nu toe wist verslaglegger er maar één te staan. Ergens in de uiterwaarden van de Maas bij het dorp Thorn in midden-Limburg. Nu dus een tweede, op landgoed Zegenwerp in Sint-Michielsgestel.

De peterselievlier groeit, als hij eenmaal groeit, snel op halfschaduwrijke plekken. Maar? Bij voorkeur uit de felle zon. Elke grondsoort is goed en de struik heeft geen bijzondere zorg nodig. Groeit zelfs op mesthopen en op afval- en rotzooiplekken. Nou, nou!

De peterselievlier is een variëteit (afgeleid) van de Gewone vlier. Dat kun je zien aan zijn 'zondagse naam'; *Sambucus nigra* *Laciniata* tegenover *Sambucus nigra*. Het giftige blad van deze vlier lijkt op peterselie en 'Laciniata' betekent 'in bladslippen verdeeld' hetgeen u mag u lezen als 'regelmatig ingesneden' blad.

Deze struik kan 4 tot 5 meter hoog worden, bloeit in mei-juni met witte platte bloemschermen zonder nectar gevolgd door zwarte bessen.

De schors werkt laxerend en de bessen koortswerend en als stroop inzetbaar bij griep.

Vogels, vooral spreeuwen, zijn gek op de zwarte bessen. Bijen, vlinders en vogels leveren alle hun bijdragen wat biodiversiteit betreft. De Peterselievlier? Niks verkeerd mee. Maar toch? Zie

ik liever de echte, de heuse of de onvervalste *Gewone vlier*.

Peterselievlier. Niet voor in de soep. (foto piet brugman)

Portugese rode alg op boomstam

Eerlijk is braaf. Van *Portugese rode of oranje alg* had verslaglegger nooit gehoord. Maar gids Nori bleef letterlijk en figuurlijk stilstaan bij een staande in leven zijnde boom, waarbij een deel van de stam een duidelijke oranje kleur (gloed) vertoonde. Een bij onze natuurwandelgroep nog nooit besproken onderwerp. Het fenomeen doet zich pas kort voor.

Wat heet kort?

Nori vertelt en verslaglegger vindt ook nog wat.

Dode boomstam, zo dood als een pier, met Portugese rode alg. Het is, zoals wij het zagen, *Portugese rode of oranje alg*, dat zich op de stam heeft gevestigd. Al zo'n 15 jaar geleden is deze zuidelijke soort alg naar het noorden gekomen; meegelift met de klimaatverandering. Luchtvervuiling had hem bijna de das omgedaan, maar net op tijd werd de vervuiling minder in ons overvolle land. Deze alg veroorzaakt een oranjerode verkleuring op de bast van meerdere soorten bomen. Vooral op dood staand en dood liggend hout. Onder andere op de eik vindt deze alg een ideale biotoop om te groeien en is daarom geliefd bij de alg. Overigens ook op levende bomen verschijnt de boomalg. Zo, mag ik ergens lezen. Ja, wij zagen het zelf. Voorheen zag je alleen maar groene aanslagalg. Nu zie je meerdere soorten (kleuren)alg; oranje, rode en okergele. Onder de naam algen, ook wel wieren genoemd, valt een grote groep organismen; iets wat leeft of geleefd heeft. Wat alle algensoorten, net als planten, is dat zij hun energie halen uit zonlicht waarbij ze tegelijkertijd zuurstof produceren. Dit noemt men fotosynthese.

Een eenvoudige definitie van **algen** is: *Algen of wieren is een afdeling om planten in te delen. Algen onderscheiden zich van andere planten omdat ze geen wortels, stengels, bladeren en bloemen hebben.*

De Portugese rode alg heeft veel carotene kleurstof in zich, die het chlorofyl, dit is bladgroen, onzichtbaar maakt. Het is een bizar plantje dat op de schors groeit. Stampvol worteltjeskleurstof (caroteen) lijkt de groenalg zijn groene familie vergeten. Als je eraan voelt, is het of er een zacht tapijtje over de schors ligt. Het plantenloepje ging rond om het algenplantje te bekijken.

Er is (nog) geen bewijs dat de rode boomalg, net als korstmossen, schade aanrichten. Daar is nog weinig over bekend. Een lang verhaal. Ingewikkeld. Verslaglegger probeert hierna een kort antwoord te geven op de vraag:

Hoe komt het dat we tegenwoordig steeds meer 'oranje boomstammen' zien?

Antwoord: De veroorzaker is de *Portugese rode alg* die na ruim 15 jaar vanuit het Middellandse Zeegebied het noorden heeft bereikt. Vooral de rode alg breidt zich snel uit. De normaal op bomen aanwezige groene alg wordt door de rode alg, die veel carotene kleurstof in zich heeft, door fotosynthese (proces energie uit zonlicht) onzichtbaar gemaakt; als het ware wordt 'oververfd of overruled'.

Japanse duizendknoop

Wij zagen hem op de route. Verslaglegger heeft er al meer over geschreven. Een prachtige plant die we hier toch liever niet hadden gezien. Voor de liefhebber het hele verhaal over:

De Japanse duizendknoop (*Fallopia japonica*) is een 'plant' uit de duizendknoopfamilie. In 1829 en 1841 zijn in Nederland drie soorten Aziatische duizendknopen als tuinplant ingevoerd; de Japanse-, de Sachalinse- en de Boheemse duizendknoop.

Daarna werden ze verspreid over Europa. De drie genoemde soorten ontlopen elkaar niet veel. Ik wil het hier houden bij de Japanse duizendknoop die in ons land steeds meer, letterlijk en figuurlijk, vaste grond onder de voet krijgt. Te vast, als je het mij vraagt.

Vanaf 1950 is de soort zich gaan verwilderen, waarschijnlijk door het dumpen van tuinafval. Tegenwoordig vindt verspreiding plaats met vervuilde grond waarin zich grote- of kleine stukken wortelstokken bevinden. Ook vindt verspreiding plaats door onzorgvuldig maaibeheer.

Het is een overblijvende plant. Heeft een tot drie meter hoge, lange, dikke, vertakkende wortelstokken. De stengels staan rechtop en kunnen fors zijn. De bladeren zijn breed, eirond-

driehoekig en voelen leerachtig aan. De plant bloeit in augustus en september, de bloemen zien uit als smalle pluimen. De zaden zijn zwart en glanzend.

De Japanse duizendknoop is toch wel het aanzien waard. Mooie frisgroene bladeren. Stevige stengels (bijna takken). Zakt niet ineen bij een forse regenbui. Prachtige bloemen. Kortom, mooi om naar te kijken en om plekken en/of gebouwen mee te camoufleren die het daglicht niet kunnen verdragen. Maar? Het venijn zit in de staart of wel in de wortels van de plant. Deze duizendknoop is een echte woekeraar boven de grond en ook onder de grond. Want? De wortels groeien bijna overal doorheen.

Japanse duizendknoop bij een veelal droogstaande greppel en tegen een talud aan de Empelse schans in Den Bosch (foto Piet Brugman). Fris groen blad en stengels met knopen.

De Japanse duizendknoop staat als plant in Europa aangeschreven als zijnde een **invasieve exoot**. Je moet dan wel heel serieus worden, want?

"Een invasieve exoot is een soort die zich door menselijk handelen buiten zijn oorspronkelijk verspreidingsgebied heeft gevestigd en door zijn aanwezigheid of door de groei van zijn

populatie een bedreiging vormt van de eigen inheemse soorten."

De Japanse duizendknoop wordt hier dus als schadelijk beschouwd en heeft een negatief effect op de biodiversiteit. Beweert men. De wortels kunnen namelijk schade veroorzaken aan verhardingen, rioleringen, funderingen en aan dijken of taluds van watergangen. Huiseigenaren kunnen hinder ondervinden van de Japanse duizendknoop. Oude panden met poreuze muren en gemetselde funderingen maken kans op beschadigingen als de Japanse duizendknoop op 'bezoek' komt. Gevaar dreigt ook in tuinen. Deze 'Japanner' met zijn onweerstaanbare drang in een richting waarin u hem liever niet ziet gaan, overwoekert inheemse planten en kan de bestrating omhoogwerken en je tuinhuisje 'aanvallen'.

Japanse duizendknoop aan de Empelse schans in 's-Hertogenbosch. Was in 2015 zeven meter lang; in 2022 19 meter over de gehele breedte van de foto. (Foto Piet Brugman)

Men wil deze 'Japanners' op alle mogelijk manieren bestrijden door maaien, afdekken of handmatig uittrekken. Moeilijk, ook met bestrijdingsmiddelen, mag ik ergens lezen. Het lijkt enigszins op het verhaal van de Amerikaanse vogelkers. Die moest hier vanaf 1950, met uittrekken, uitgraven en roundup, ook uitgebannen worden, wat nooit is gelukt. Het uitroeien van

deze duizendknoop gaat ook echt niet (meer) lukken. Maaien, begrazing door varkens en schapen of afgraven heeft dat al bewezen. Steeds aan de grond afknippen van nieuwe stengels kan de groei uitputten. Je moet dan wel heel veel geduld hebben. De wortels bevriezen of inspuiten met heet water zou ook een optie zijn. Ziet u het al gebeuren? Meters onder de grond. Nee toch? Zeker is dat de 100% bestrijdingsoplossing nog niet is gevonden. Daarom zie je hier en daar een bestrijdingsmoeheid optreden. Bij de bestrijders, bedoel ik. Zoals bij de eerder genoemde Amerikaanse vogelkers. Daarnaast groeit de plant ook nog vegetatief; uit elk stukje stengel of wortel kunnen weer nieuwe uitlopers groeien. Met het beste gemak; Godes natuur is ondoorgrondelijk! Is er ook nog iets positiefs te zeggen over deze door velen vervloekte Japanse duizendknoop?

Je zou er onherbergzame gebieden en woestijnen mee tot leven kunnen brengen. 'Het is het groen dat ons het leven geeft', schreef iemand bij de uitgifte van een natuurboek. Met een extract van de Japanse duizendknoop zou men een bepaalde variant van de ziekte van Lyme kunnen bestrijden. Ja, de plant zou zelfs stoffen bevatten die moeilijk bereikbare geïnfecteerde zones, zoals de hersenen, kunnen bereiken. Het bevat ook stoffen die de bloedcirculatie bevorderen tot in de verste uithoeken van het menselijk lichaam, inclusief het passeren van de bloed- en hersenbarrière.

De Japanse duizendknoop is nuttig voor bijen. Heel zeker. De jonge sappige stelen, rood gevlekt en van binnen hol, kun je verwerken als rabarber. Ook kan er jam en moes van worden gemaakt. Net als rabarber bevat deze plant oxaalzuur. Daarom moet je er niet te veel van eten. Er kunnen van de Japanse duizendknoop ook medicijnen worden gemaakt. In Duitsland en de Verenigde Staten werden terreinen aangeplant met Japanse duizendknoop om de grond te reinigen. De Japanse duizendknoop gebruikt gifstoffen als voedingsbron. Het is dus niet allemaal kommer en kwel. Zo zou de Japanse duizendknoop groeien als een tierelier. In mijn directe omgeving ken ik al zeven jaar een 10 meter lange concentratie van de Japanse duizendknoop in een veelal droogstaande greppel en het talud daarbij. Wel arme grond. Uitlopers van drie meter? Goed te zien. Verlenging van die 10 tot 20 meter lange

strook? Het gaat al aardig die richting op. Het voelt goed geen deskundige te zijn.

Japanse duizendknop in bloei. Foto gratis ter beschikking gesteld door iStock photo.com Duidelijke foto. Dank daarvoor. Er is nog meer te vertellen over de Japanse duizendknoop. Internet is op dit onderwerp actief. Gemeenten geven advies op hun website. Ik krijg wel de indruk dat er gemeenten zijn waar het bestrijden van de Japanse duizendknoop op een laag pitje staat. Wil je deze duizendknoop serieus bestrijden, dan moet je erop zitten 'als een bok op de haverkist'; er fel aan blijven werken.

Japanse duizendknoop onder zeil. Dat had je gedacht! (Foto PB)
U weet het intussen: Wel iets, maar lang niet alles is van
mijzelf. Natuurboeken, internet, krantenknipsels,
natuurtijdschriften en het gesproken woord van natuurgidsen
hebben het mij mogelijk gemaakt dit verhaal te schrijven.
Misschien kunt u er uw voordeel mee doen.

Mijn foto van de maand

Fluitenkruid. Na het madeliefje, op plaats twee van de verkiezing Nationale Bloem Verkiezing 2023. Wie kent hem niet? Het is een schermbloem en een algemene voorjaarsbloeier. Te herkennen aan de sterk verdeelde, tot drievoudig geveerde bladeren én de heldergroene geribde holle stengels. De witte bloemschermen zijn zes- tot twaalfstralig. Och, het is maar fluitenkruid! Maar mooi is ie.

oOo-

Tot slot: Hebt u dat ook? Dat als je na de wandeling, zin hebt in koffie, met koek van de Groep, je niet in een lange rij wachtenden wilt staan. Dat was dit keer niet het geval.

Heerlijke koffie! Woensdag 12 juni zien we elkaar weer. Voor de plaats van vertrek wordt u door Michel bericht via de mail en op de site natuurgroepgestel.nl.

Sint-Michielsgestel, mei 2024

Piet Brugman

p.a.brugman@gmail.com

<https://brugmanpraat.typepad.com/>

